

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Анна Трошева – Асенова

катедра „Специална педагогика и логопедия“

СУ „Св. Климент Охридски“, Факултет по науки за образованието и изкуствата

на дисертационен труд на тема:

Съвременни педагогически подходи в приобщаващото образование: интегриране на ученици с нарушение от аутистичния спектър в началното образование

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научно направление
1.2. Педагогика (Специална педагогика)

Автор: **Елени Димитриос Кутсогеоргу**

Научен ръководител: **проф. д-р Емилия Евгениева**

1. Общи биографични данни на кандидата

Образованието и професионалното развитието на Елени Димитриос Кутсогеоргу е целенасочено в областта на Специалната педагогика. Тя е завършила бакалавърска степен в Македонския университет в Солун, Гърция през 2012г, а магистърската си степен по същата специалност е придобила в Университета на Никозия, Кипър през 2014г. С лица с различни нарушения работи от 2011г, като от октомври 2012г до настоящия момент работи като специален педагог, учител в различни училища в Гърция, а през летните месеци се включва в лагери за деца с увреждания. Владее на високо равнище английски (ниво C2) и немски език (C1). Участва и се включва в организацията на разнообразни семинари.

Елени Кутсогеоргиу е зачислена в СУ „Св. Климент Охридски“ на редовна докторантура по Специална педагогика с обучение на английски език със заповед РО 20-641 от 27.03.2018. Срокът на обучение е от 1.04.2018 до 1.04.2021г. Отчислена е с право на защита от 1.04.2021 със заповед РД 20-966/26.04.2021.

2. Актуалност и значимост на темата

Оценявам темата на дисертацията като особено значима и актуална с оглед на политиката за приобщаване на децата със Специални образователни потребности СОП, включително децата с нарушения от аутистичния спектър и предизвикателствата, които възникват във връзка с това за всички засегнати страни в образователния процес.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд

В структурно отношение представената дисертация е с обем от 295 компютърни страници. Разделена е на теоретична и експериментална част и включва увод, 6 глави; заключения, епilog, библиография от 357 източника представени на латиница (някои от тях на гръцки автори, представени паралелно и с оригиналната им библиография) и приложения на изследователските инструменти.

Съотношението между теоретичната част, методиката на изследване и представянето и обобщаването на резултатите е приблизително 155:8:81 страници, което показва дисбаланса между теоретичната и експерименталната част.

Теоретичната постановка на проблема е оформена в 3 глави. Първата от тях е озаглавена „Специално образование и законодателство“, в която се представя същността и формите на това образование, групите деца със СОП, специалните учители и ресурсните или помощник – учителите, правна рамка. Специален параграф е посветен на включващото образование с неговите дефиниции, правна рамка и форми, а в отделен параграф е разгледан процесът на интеграция – дефиниции, развитие на интеграцията, основни принципи и форми, цели на училищна интеграция и как се осъществява тя.

Втора глава - Разстройства от аутистичния спектър - започва с историческото развитие на дефинициите, а след това са представени и съвременни определения, разбирания за причините, диагностиката (като последно са представени тези от DSM-IV и ICD-10) и терапията на аутизма (методите PECS, Makaton). Направена е характеристика на нарушенията от аутистичния спектър, а в отделен параграф е описан синдромът на Аспергер и с какво той се отличава.

Третата глава с наименование „Разстройства от аутистичния спектър и образование“ представя правната рамка, изследвания за познанията и нагласите на учителите за децата с нарушения от аутистичния спектър, препятствията и предимствата на обучението им в масовите училища. потребностите на децата с аутизъм при обучение в масова среда, необходимите фактори това да се случи с акцент върху ролята на учителя,

влиятието на неговите нагласи в този процес След това в тази глава са представени различни методи при работата с децата с аутизъм и тяхната класификация. По-подробно са разгледани Приложно-поведенчески анализ (АВА) и новите технологии (сред тях методът ТЕАССН), както и изследвания в тази посока. В същата глава са представени изследвания за знанията, опита, нагласите и стратегиите на учителите към децата с аутизъм, описана е ситуацията на тяхното обучение по литературни данни в Гърция и е изложено мнението на автора за предизвикателствата пред модерното образование в тази посока. Тук отново са представени знанията, дефиниции и разбиранията за аутизма, както и значимостта и подходите за социално включване на учениците с аутизъм.

Дизайн на емпиричното изследване.

Експерименталното изследване е представено в глава 4. Започва се с целта на изследването, която е коректно преформулирана след вътрешната защита и отговаря точно на проведеното изследване. Следват изследователски въпроси, които заместват формулиране на хипотези. Не са посочени задачи на изследването.

За контингент на изследването са 300 учители в начален етап. Различни важни за подбора им демографски данни са детайлно описани и представени в таблица. С всички тях е проведено анкетно проучване, а 30 са участвали в интервю.

Посочени са инструменти на изследването, а именно съставен специално за целта въпросник и частично структурирано интервю. За въпросника са описани засегнатите теми и вида на въпросите и отговорите, което липсва като описание за частично структурираното интервю. Инструментите на изследването са представени като приложения.

Въпросникът е разпространен чрез социалните мрежи и по е-мейл и данните от него са подложени на статистически анализ чрез SPSS.25, а интервюто е проведено по телефона.

Анализ на резултатите.

Те са представени в глава 5. Първоначално описателно и в таблица са обявени всички демографски данни, а впоследствие данните от въпросника, които са онагледени процентно в множество таблици и в графики. Чрез статистически данни се отговаря на формулираните в предходната глава изследователски въпроси. Прави се сравнителен анализ, онагледен графично, на зависимостта на отговорите спрямо различни

демографски характеристики. След това е направен описателно-качествен анализ на данните от интервюто. Тук разбираме, че в него са участвали само част от участниците в изследването.

Изводи

Изводи са формулирани в оформената като 6 глава – Заключение и епилог. Изводите са пряко свързани с проведеното изследване и формираните групи сред неговия контингент. Резултатите са сравнени с тези на други автори под формата на дискусия. Направени са подходящи обобщения и са изведени тенденции.

4. Резултат от проверка за плагиатство

Текстът на дисертацията е преминал успешно проверка за плагиатство през електронна система, като отчетените стойности са под допустимата норма.

5. Автореферат

Авторефератът е с обем от 63 страници. Структуриран е в увод, 5 глави, които съвпадат с тези на дисертационния труд и в заключение са дадени приносите за теорията и практиката. Представени и онагледени са значима част от получените резултати. Някои теоретични формулировки са останали от предходен вариант на дисертацията и автореферата, с които не съм съгласна. Напр., че „аутизмът е хронично нарушение“ или че „децата с аутизъм не могат да учат“. Като минус отчитам липсата на изводите от изследването и публикациите на автора.

6. Приноси

Съгласна съм с изложените от автора теоретични и практически приноси. Към тях бих добавила следните:

- С теоретичен характер – Направено е съвременно изследване, показващо знанията, нагласите и подходите на работа на учителите в Р Гърция с деца от аутистичния спектър, в което изпъкват положителни промени към настоящия момент;

- С практико-приложен характер – Очертани са редица тенденции на добри практики, на приложими методи и подходи на работа на учителите с децата и учениците от аутистичния спектър, които могат да послужат като практически насоки за учители с по-беден опит.

7. Публикации по темата

Представени са 4 публикации в текстови формат, които са самостоятелни и отговарят изцяло на темата на дисертацията. Липсва доказателство за тяхното публикуване, както и библиографска справка за това.

8. Мнение и препоръки

Изследването е мащабно, проведено с подробен изследователски инструмент, чрез който са получени голям обем достоверни данни. Докторантката показва значителни умения за работа с литературни текстове, за организиране и провеждане на изследване, събиране и анализиране на експериментални данни. Въпреки положителното ми отношение към работата ѝ, виждам като значими следните препоръки:

- Да се коригира академичната длъжност на научния ръководител на заглавната страница;

- По отношение на теоретичната част:

Представени са съвременни постановки и изследвания на базата на анализ на внушително количество литературни източници, които са коректно цитирани. Авторът се е постарал да представи всички познания, необходими за анализиране на разглеждания проблем, като често се разпростира извън необходимото за конкретната тема и това води до твърде голям обем от 155 страници. В същото време липсват някои най-нови виждания за аутистичния спектър, каквито предлагат DSM -5 и МКБ-11 (ICD 11). Според първата класификация, например синдромът на Аспергер не съществува като отделна нозологична единица, тъй като доказателствата за разграничаването му се оценяват като недостатъчни и се включва към разстройствата от аутистичния спектър. Авторът на дисертацията е представил изцяло друга гледна точка в параграф 2.8., която застъпват редица автори.

- По отношение на методиката на изследването:

Да се уточнят участниците в анкетното проучване и участниците в интервюто при представяне на контингента.

В процедура на изследването да се опише тя и за проведеното интервю, независимо от това, че е дадена в приложение. Това би спомогнало да се направи връзката между количественото и качественото изследване и да обоснове необходимостта и от двете.

- По отношение на изводите и заключението:

Да се изброят и формулират по-обобщени изводи за влиянието на различни демографски фактори върху подготовката и нагласата на учителите;

Да се оформи параграф „Дискусия“, в който получените резултати да се сравнят с тези от други изследвания и по този начин да се подчертае техният принос;

Да се формулират препоръки за подобряване на професионалната подготовка и училищните практики с цел по-успешно приобщаване на учениците с нарушения от аутистичния спектър.

- Да се удостовери публикуването на представените статии на автора.

9. Въпроси

Към докторантката имам следния въпрос:

Цитираните от вас изследвания за професионалната подготовка и нагласите на учителите са от преди повече от 5 години. На базата на вашето изследване, може ли да се каже, че професионалната подготовка и нагласите на учителите на деца с аутизъм са се развили в положителна насока? Ако да, на какво според вас се дължи това развитие и в каква посока може да се работи още за в бъдеще?

Заключение:

Въз основа на изложеното дотук, давам своята **положителна оценка** за дисертационния труд и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен “доктор” на Елени Кутсогеоргу в професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика).

13.09. 2021г.

Рецензент:

Доц. д-р Анна Трошева - Асенова